

Kişi bir ve bölünmez olduğu sürece kendi kendisini ister, yalnızca iyi kişi, yani erdeme dayanan dost böyledir, çünkü kötü kişi *tek* değildir, *çok*'tur ve aynı gün içinde değişiklik gösterir. Dolayısıyla insanın kendi kendisiyle dostluğu iyi kişinin dostluğuna indirgenmiş oluyor, çünkü insan ne denli benzer, bir, kendi kendisine karşı iyi ise kendisiyle o denli dosttur ve kendini o denli arzu eder.

Aristoteles

Tanrıların insana verdiği en iyi armağan, bilgelik hariç dostluktur. Erdem olmadan dostluk da hiçbir koşulda var olamaz.

Cicero

İnsan, iyiliği kendine arkadaş etmeli.

Yusuf Has Hacib

Kimin yârî yok ise bu cihan ona zindan olur.

Yunus Emre

Her ilişki kötü ilişkidir, eşit olanların ilişkisi dışında.

Friedrich Nietzsche

...

ama arkadaşlık ağaca benzer

kurudu mu,

yeşermez artık

Nazım Hikmet

Bir gece habersiz bize gel

Merdivenler gıncırdamasın

Öyle yorgunum ki hiç sorma

Sen hâlîmden anlarsın

Sabahlara kadar oturup konuşalım

Kimse duymasın

Cahit Külebi

Yalnızca denge, gücü yok edebilir, hükümsüz kılabilir. Toplumsal düzen ancak güçlerin bir dengesi olabilir.

Simone Weil

....
neden büyük ırmaklardan bile heyecanlıydı
karlı bir gece vakti bir dostu uyandırmak.

İsmet Özel

ÖNSÖZ-GİRİŞ

Bir insan durup dururken neden bir *dostluk* kitabı yazar ki... Hele de kişisel gelişimci, edebiyatçı, siyaset bilimci veya felsefeci değilse... İktisat tarihi, iktisadi düşünce tarihi ve iktisat zihniyeti alanında okuyup yazan biri için bu soru daha da tuhaf karşılanır. Bu tuhaflığa hemen bir son vermek için kitabın ortaya çıkış hikâyesinin en azından başlangıç bölümünü paylaşmak isterim.

Yaklaşık iki yıl önce bir güz günüydü. Üniversitedeki oda-
ma araştırma görevlisi bir arkadaş girdi ve bir kitap hediye etmek istediğini söyledi. Elindeki kitabı masama bırakırken yavaşça elinden alıp oturmasını istedim. “Nereden çıktı bu hediye!” diyecekken, kendisi sözü aldı: “Hocam bir kitap aldım, okudum, pek bir şey anlayamadım. Kendisine verebileceğim ve aynı zamanda bunu okumaya değer bulacak arkadaş var mı diye düşünürken, aklıma siz geldiniz. O nedenle size hediye etmek istedim. Her ne kadar tam hediye tarzında olmasa da lütfen kabul edin.” Tam olarak cümleleri böyle miydi hatırlamıyorum. Ama buna benzer bir konuşmaydı işte. “Ne demek,” dedim, “Çok sevindim, teşekkür ederim”. Kitabı biraz karıştırdıktan sonra sohbeta koyulduk.

Eve gelir gelmez kitabı açıp okumaya başladım. Tomáš Sedláček’in *İyi, Kötü ve Ekonomi* adlı kitabıydı. Kitap, girişinden itibaren beni hemen içine aldı ve elimden bırakamadım. Destanları, dinî, klasik ve arkaik metinleri iktisadi açıdan ele alan, üslûbu da gayet hoş, su gibi akan bir kitaptı. Âdeta büyülenmiştim. Birinci kısmın ilk bölümü Gılgamış Destanı idi.

Destanı, dostluk ekonomisi bağlamında ele alıyordu Sedláček.

İlk bölümü okurken zihnimde ilginç karışımlar (halita) oluşmaya başlamıştı. Artık eve her döndüğümde kitabı azar azar okuyordum. Zihnimde beliren karışımlara tekrar dönecek olursak... *İzonomi*'yi¹ önceden okuduğum için bu kitap, onun üzerinde şekilleniyordu yeniden. Tıpkı *Yunus Emre Ashında Ne Dedi*'nin de izonomi üzerinde şekillendiği gibi. O arada Byung Chul-Han'ın *Psikopolitika*'sını, özellikle de kitabın ilk bölümü olan 'Özgürlüğün Krizi'ni okuyunca, uzun bir dostluk okumasına girişmem gerektiğine karar verdim. Bunun için Gılgamış Destanı'nı, Platon, Aristoteles ve Cicero'nun dostluk üzerine olan kitap bölümlerini ve kitaplarını okumaya başladım. Bunlar bitince hemen yazabilecektim kafamda beliren meseleyi... Heyhat! İçine dalınca konu hiç de öyle bitecek gibi görünmemeye başladı.

Okumaya koyulduğumda; "Dostluk işte, üzerine yazılmış kaç kitap vardır ki," demiştim. Okuma güzergâhının sonunu göremeyince de "Bir yandan da yazmaya başlayayım," demek zorunda kaldım. İlk yazdığım üç bölümü *Birikim* dergisine gönderdim. Üçünü de kabul ettiler ve hemen yayımladılar. Devamı da geldi. 2020 yazından 2021 yazına kadar on üç yazılı bir seri oldu dostluk yazıları. Dostluk üzerine incelikli okumalarda aşk ve sevginin de ele alındığını fark ediyordum. Hattâ öyle ki, artık her şeyin dostlukla ilişkisini kurabilecek duruma geldiğimi *bile* düşünmeye başlamıştım.

On üç serilik yazının ne olduğunu burada ayrıca ele almayı çok anlamlı bulmadığım için o konuyu geçiyorum. Ancak son

¹ Kojin Karatani, *İzonomi ve Felsefenin Kökenleri*, çev. Ahmet N. Bingöl, Metis: İstanbul 2018.

sayfaya bir yazı başlığı olarak “Dostluk ve Doğa”yı koydum. Onu yazmayı okura bırakıyorum. Bir dostluk okuması güzer-gâhı çerçevesinde, “dostluk ve doğa” konusu nasıl bir içeriğe sahip olabilir? Kitabı sonuna kadar okuyan dostokurun yazmasını rica ediyorum bu başlığı. Konu üzerine yaz(a)masa bile düşünmesini...

* * *

Elinizdeki çalışma ne salt bir dostluk denemesi, ne de salt bir dostluk incelemesidir. Belki hiç denenmemiş türde dostane bir deneme-inceleme metni denebilir. “Dostane”den kasıt, daha önce hiçbir dostluk metninde denenmeyen tarzda bir üslûbun kullanılmasıdır. Bu anlamda denemenin de halitik (disiplinlerarası, karışık) olduğunu söylemeliyim.

Metinlerin üzerine oturduğu zemin izonomi iken, üslûp ve bakış açısı olarak da *halitik* bir tarzı sergilemeye çalıştım. Dahası, uzun bir girişle bezdirmeden, içeriği de çok sezdirmeden, konuya yabancı olanlara hoşâmedî çekerek zaman kaybettirmeden, gelişigüzelliğin kokusunu yaysın diye dostane bir önsöz-giriş olmasını, umarım okur da hoş karşılar.